

TIL VA ADABIYOT O`QITISHDA INNOVATSION TA`LIM TEXNOLOGIYALARI

G`ofurjonov Sardorbek Komil o`g`li

*Mirzo Ulug`bek nomidagi O`zbekiston Milliy universiteti Xorijiy filologiya fakulteti
Tarjima nazariyasi va qiyosiy tilshunoslik yo`nalishi 404T guruh talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada hozirgi kunda rivojlangan ta`lim sharoitida innovatsion ta`lim texnologiyalarining ahamiyati haqida so`z yuritilgan. Zamonaviy texnologiyalardan ta`lim tizimida foydalanishning afzalliklari, til o`rganish jarayonida texnologiyalar bilan bog`liq kamchiliklar va ularni bartaraf etish hamda yanada samarali qilish usullari haqida ma`lumot berib o`tilgan.*

**Kalit so`zlar:** *teknologiya, til o`rganish, o`qitish, mustaqil o`zlashtirish, innovatsiyalar, interaktiv usullar, tadqiqotlar.*

Hozirgi davr ta`lim taraqqiyoti yangi yo`nalish - innovatsion faoliyatni maydonga olib chiqdi. Axborot - yuksak rivojlangan texnologiyalar asri deb yuritilayotgan XXI asrga kelib, ta`lim jarayoniga innovatsiyani keng joriy qilish masalasiga e`tibor yanada kuchaytirildi. O`qituvchi bu jarayonda shaxsning rivojlanishi, shakllanishi, bilim olishi va tarbiyalanishiga sharoit yaratadi va shu bilan bir qatorda boshqaruvchilik, yo`naltiruvchilik funksiyasini bajaradi. Ta`lim jarayonida o`quvchi-talaba asosiy figuraga aylanadi. Shuning uchun oliy o`quv yurtlari va fakultetlarida malakali kasb egalarini tayyorlashda zamonaviy o`qitish metodlari - interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalarning o`rni va roli benihoya kattadir. Demak, bugungi kunda har bir soha va tizim faoliyatini innovatsion g`oyalar va texnologiyalar asosida olib borish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu jihatdan mavzuga kirishishdan oldin «innovatsiya» so`zining ma`nosiga biroz to`xtalishni lozim topdik. Innovatsiya tushunchasi (lotincha novusyangi) tadqiqotlarda va ilmiy ishlarda XIX asrlarda qo`llanila boshlagan. Avval u alohida elementlarni bir sohadan boshqa sohaga kiritishni ifodalagan. Texnikaviy yangiliklar kiritish qonuniyatlarini o`rganib firmalar foyda olish uchun «innovatsion siyosatni» butun bir tizim sifatida o`zlashtirishdi. Mazkur faoliyat jamiyat hayotining ixtiyoriy bo`g`inini yangilash bo`yicha umumiy belgilarga, qonuniyatlar, yangilik kiritish mexanizmiga ega. Innovatsion texnologiyalar esa, texnika va texnologiyalarning yangi turlaridan foydalanishni anglatadi. Bu texnologiyalar, yangi mahsulotlar yaratishda, xizmatlarni rivojlantirishda, ish jarayonlarini samaraliroq qilishda va boshqa sohalarda foydalaniladi. Innovatsion texnologiyalar, yangiliklar va rivojlanishni o`rganish, tushunish va ulardan foydalanishning yuqori darajasini ta`minlaydi. Bundan tashqari, bu texnologiyalar: yangiliklarni qo`llab-quvvatlash, turli sohalarda tadqiqotlar olib borish va muammolarga yechim topish uchun muhim vositalar hisoblanadi, shuningdek, o`quv jarayonini yanada samaraliroq qilish, tajriba olishni oshirish va yangi yondashuvlar topishda yordam beradi.

Ilm-fanda yangi texnologiyalarning joriy etilishi bir qancha qulaylik va imkoniyatlarni yaratadi va bir necha bosqichlarni o'z ichiga oladi:

- Tadqiqotlar olib borishda: innovatsion texnologiyalar ilmiy tadqiqotlar va innovatsion loyihalar orqali rivojlantiriladi. Bu bosqichda, yangi texnologiyalar va mahsulotlar yaratilishi, ularning istiqbollari va foydalanish imkoniyatlari o'rganiladi.
- Laboratoriya va sinov markazlarida: innovatsion texnologiyalar laboratoriya va sinov markazlari orqali rivojlantiriladi. Bu bosqichda, laboratoriya sharoitida texnologiyalar sinovdan o'tkaziladi va ularning amaliy foydalanishiga tayyorlanadi.
- Akademik tadqiqotlar va ilmiy konferensiyalarda: innovatsion texnologiyalar akademik tadqiqotlar va ilmiy konferensiyalar orqali rivojlantiriladi. Bu bosqichda, ilmiy jurnallarda va konferensiyalarda yangi texnologiyalar haqida maqolalar chop etiladi, o'quvchilar va ilmiy kadrlar bilimlarni almashishadi.
- Tezlik va samaradorlikni oshirishda: innovatsion texnologiyalar rivojlanishida tezlik va samaradorlik muhim ahamiyatga ega. Bu bosqichda, yangi texnologiyalar tezkor ravishda rivojlantirilishi, ularning samaradorligi o'rganilishi va amaliy foydalanish imkoniyatlari o'rganiladi.
- Ma'lumotlar to'plash va analitika sohasida: innovatsion texnologiyalar ma'lumotlar to'plashni osonlashtiradi va ma'lumotlar analitikasini yanada samarali qiladi. Bu bosqichda, ma'lumotlar kengaytiriladi, tahlil qilinadi va foydalanuvchilarga ma'lumotlar bazasi orqali foydalanish imkoniyati beriladi.
- Ta'lim va o'qitishda: innovatsion texnologiyalar ta'lim va o'qitish sohasini yanada rivojlantiradi. Bu bosqichda, texnologiyalar o'quv dasturlarini interaktivlashtiradi, shaxsiy ta'lim yo'llarini tuzishga yordam beradi va o'quvchilarning tushunish darajasini oshiradi.
- Kommunikatsiya va aloqalarni rivojlantirishda: innovatsion texnologiyalar aloqa va kommunikatsiya sohasini rivojlantiradi. Bu bosqichda, texnologiyalar foydalanuvchilar orasidagi aloqa va munosabatlarni osonlashtiradi, ishchi jamoalarni birlashtiradi va global kompaniyalar orasidagi hamkorlikni kuchaytiradi.

Adabiyot o'qitishda innovatsion ta'lim texnologiyalari, yoki IT texnologiyalari, o'quv jarayonini yanada qulay va samarali qilishda muhim rol o'ynaydi. Bu texnologiyalar, o'quv dasturlarini interaktivlashtirish, o'quvchi uchun shaxsiy ta'lim yo'li tuzish, o'quv jarayonini yanada qulay va samarador qilishga, ma'lumotlarni oson o'rganish va o'quvchining tushunish darajasini oshirishga yordam beradi.

Misol uchun, online darsliklar, interaktiv darslar, onlayn platformalar, audio-va video-darsliklar, veb-saytlar va mobil ilovalar, ma'lumotlar bazasi va boshqa IT texnologiyalari o'quvchilarga o'quv materiallariga oson kirish va tushunish imkonini beradi. Shuningdek, fanni chuqur o'zlashtirish, ko'nikmalarga ega bo'lish va nazariyalar bilan tanishishni osonlashtiradi, yangi fikrlarni amalga oshirishga imkon

beradi va o'quvchilarning kritik fikrlash, muhokama qilish va yaratuvchanlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Har bir sohada bo'lganidek, til o'rganish, kerakli adabiyotlarni topish va ulardan samarali foydalanishda ham bir qancha muammolarni ko'rishimiz mumkin. Ammo yangi texnika va texnologiyalarning yaratilishi va takomillashuvi ushbu muammolarga yechim topishni osonlashtirdi.

Til o'rganishda innovatsion texnologiyalar quyidagi muammolarga yechim bo'lishi mumkin:

- Interaktiv o'qitish platformalari kamligi va ularni ko'paytirish va sifatini yaxshilash: o'quvchilarga interaktiv darslarni taqdim etish, o'quv materiallarini sifati va salmog'ini kengaytirish va o'quvchilarning tushunish darajasini oshirish imkoniyatlarini yaratadi.

- Jamoaviy til o'rganish dasturlarining yetishmovchiligi yoki pullik qilib qo'yilishi o'quvchilarning mustaqil til o'rganish bilan bog'liq muammolarini keltirib chiqaradi, bu kabi darsturlarni ko'paytirib, foydalanish narxlarini minimallashtirish orqali: jamoaviy ilm olish, sog'lom raqobat muhitini yaratish, o'quvchilarni motivatsiyalash, interaktiv muloqotlar va amaliy mashg'ulotlar orqali tilni o'rganishga imkon beradi.

- Yangi so'zlarni yodlash texnikalari va ularni so'zlashuv vaqtida erkin qo'llay olishga qatatilgan innovatsion texnologiyalar yaratish, til o'rganish jarayonida yodlash va tajribani oshirish uchun interaktiv usullar va o'yinlar taqdim etish orqali o'quvchilarni qiziqtirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, innovatsion texnologiya – bu ilmiy izlanishlar, ishlanmalar yaratish, tajriba – sinov ishlari olib borish yoki boshqa fan – texnika yutuqlaridan foydalangan holda o'quvchi-talabalarga yangi bilim berishdan iborat. O'qituvchilarda ham yangi innovatsion texnologiyalardan unumli foydalanish talab etiladi va ijodkorlikni shakllantirishning muhim pedagogik sharti uni mustaqil bilim olish va ijodiy fikirlashga yo'naltirishdan iborat. Shu bilan bir qatorda, o'qituvchilar orasida ijodiy muhit, muayyan ma'naviy-ruhiy holat, tashkiliy, metodik, psixologik chora-tadbirlar qo'llashga ham alohida e'tibor qaratish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "The Impact of Technology on Language Learning and Teaching: What the Future Holds" by M. Thomas
2. "Innovative Technologies in Language Teaching" by M. Johnson
3. Gushchin Yu.V. Oliy ta'limda interfaol o'qitish usullari // "Dubna" Xalqaro tabiat, jamiyat va inson universitetining psixologik jurnali, 2012. - No 2. - B. 1-18
4. "Digital Technologies and Language Learning" by J. Smith
5. "Interactive Language Learning: The Role of Technology in Language Education" by A. Brown